

1. Retrat de Sinibald Mas i Gas ²

SINIBALD MAS I GAS, un torrenc il·lustre¹

Juan José Ríos Delgado i Enrique Ríos Delgado

L'ATZAROSA FORMACIÓ DE PILOT DE SINIBALD

Sinibald Mas³ i Gas va ser batejat a la parròquia Sant Pere Apòstol de Torredembarra el dia 19 de juny de 1735:

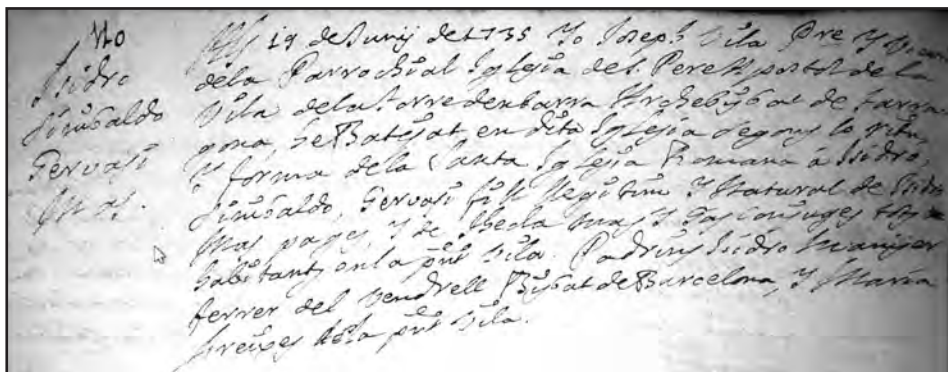
“Als 19 de Juny de 1735, yo Joseph Vila Pre y Vicari de la Parrochial Iglesia de Pere Apostol de la Vila de la Torredembarra Archebisbat de Tarragona, he batejat en dita iglesia segons lo ritu y forma de santa Iglesia Romana a Isidro, Sinibaldo, Gervasi fill llegendim y natural de Isidro Mas pages, y de Thecla Mas y Gas conyuges tots habitants en la pnte vila. Padrins Isidro Manyer ferrer del Vendrell Bisbat de Barcelona, y Maria Freixes de la pnt^e Vla”⁴

¹Aquest treball és una síntesi del capítol dedicat a Sinibald Mas, pertanyent a la tesi doctoral inèdita de l'autor d'aquest article, el capità de la marina mercant Juan José Ríos Delgado. La tesi Factores socio-económicos que motivaron la creación de la Escuela de Náutica de Barcelona y los primeros años de su funcionamiento bajo la dirección de Sinibaldo Mas fou presentada a la Facultat de Nàutica de Barcelona el 2009 i dirigida pel professor Francesc Lleal i Galcerán. Ha col·laborat en l'elaboració de la síntesi en Lluís Català.

²Retrat de Sinibald Mas propietat de la Facultat de Nàutica de Barcelona.

³Escrivim el seu cognom Mas sense la preposició nobiliària de, perquè ell sempre signava Sinibald Mas, sense escriure el de davant del seu cognom, perquè sabia que no era cavaller. Mai va obtenir cap títol nobiliari ni la seva família torrenca tampoc. Hem trobat escrits molt posteriors en el temps en els quals es refereixen a ell com a Sinibald de Mas. Aquesta forma, que considerem equivocada, és la que la majoria d'autors utilitzen encara per referir-se a ell. En la Gran Enciclopèdia Catalana també erròniament l'han nomenat Sinibald de Mas. Vegi's l'Enciclopèdia Catalana, volum XIV, pàgina 464. Creiem que ja és hora de corregir aquest error, que possiblement és degut a la confusió amb la persona i el nom del seu nét Sinibald de Mas i Sans, que fou escriptor i diplomàtic força reconegut arreu durant el segle XIX, i que va obtenir aquest tracte nobiliari en ser nomenat membre de l'Ordre de Carles III. La pèrdua del de en el seu cognom no resta ni importància ni admiració a la seva gran tasca professional del nostre Sinibald Mas i Gas com a mestre de navegants i fundador de l'Escola Nàutica de Barcelona. A més, la rectificació d'aquest error seria una prova de respecte, rigor i fidelitat a la Història.

⁴AHAT: Llibre de Baptismes de la parròquia de Sant Pere Apòstol de Torredembarra: Capsa 26, 1723-1753, foli 110.

2. Partida de baptisme de Sinibald Mas i Gas.

Va rebre els noms d'Isidre, Sinibald i Gervasi, però ell signava només com a Sinibald Mas. Era fill d'Isidre Mas i Martí i Tecla Gas i Manyer, una família torrenca de pagesos. El seu pare, fill de pare nascut a la Pobla de Montornès, també exercí l'ofici de traginer segons consta en la partida de baptisme d'un dels seus fills. La seva mare era nascuda a Creixell.

Foren deu germans, dels quals pocs van assolir una edat madura. Sinibald fou el penúltim fill per ordre de naixement.⁵

Torredembarra aleshores era una vila, com gairebé totes les viles costaneres catalanes, de gran dinamisme econòmic i demogràfic. L'any 1717 tenia 247 veïns que sumarien aproximadament uns 980 habitants.⁶ Al 1763 hi havia 273 veïns, uns 990 habitants, i al 1773, només set anys després, hi residien 372 veïns o uns 1400 habitants. Al 1787, segons el cens de Floridablanca, hi havia 1903 habitants, el que suposava un creixement d'un 115% durant el període de 68 anys.

⁵Maria Rosalia Tecla, batejada l'11 d'octubre de 1719.

Maria Rosalia Teresa, batejada l'1 de març de 1722.

Josep Isidre Pere, batejat el 18 d'abril de 1723, mort el 9 de desembre de 1737.

Rosalia Mariàngela Teresa, batejada el 22 de febrer de 1725, morta el 28 de setembre de 1725.

Isidre Francesc Pere, batejat el 20 d'octubre de 1726, mort el 2 de març de 1730.

Pau Joseph Valentí, batejat el 13 de febrer de 1730.

Sebastià Joan Francesc, batejat el 15 de febrer de 1732.

Joan Josep Pere, batejat el 3 de març de 1734, mort el 16 d'agost de 1734.

Isidre Francesc Josep, batejat el 4 de desembre de 1737.

Informació extreta dels llibres sacramentals de la parròquia de Sant Pere Apòstol de Torredembarra. AHAT.

⁶Rovira i Gómez, Salvador J. i Anguera, Pere (1984): *Història de Torredembarra. Segles XVIII-XIX* Ajuntament de Torredembarra. Impremta Gràfics Reus. Pàgs. 20 i 43.

Tot i que la seva família era pagesa, Sinibald es va inclinar per la navegació ja de ben jove, cap als 14 anys.⁷ No és gens estrany perquè al 1737 hi havia a Torredembarra noranta-quatre pescadors i mariners, mentre que al 1765 eren ja 220. El que suposava un augment del 163% en vint-i-vuit anys. La suma de mariners i pescadors suposava la major part de la població activa al 1765.

Al 1795 hi havia gairebé el mateix nombre de pagesos que de mariners matriculats, si s'exclouen els jornalers del camp.⁸

El pare de Sinibald va morir l'any 1738, quan ell tenia només tres anys. El seu avi Pau Gas, de Creixell, era mariner. Potser aquest fet i el creixent comerç marítim a la costa catalana el va inclinar cap a l'activitat marinera. Va començar a navegar als 14 anys pel Mediterrani i per les costes de Galícia i Portugal en saèties.⁹ Aleshores no tenia cap formació nàutica per això va haver de treballar de simple mariner. L'any 1754, als 19 anys, va voler començar els estudis de nàutica al Real Colegio o Seminario de San Telmo de Sevilla. Sota la tutela i direcció particular de Don Juan Coll, mestre del centre esmentat, es preparava per al ingrés al Colegio. Però només va restar a Sevilla durant cinc mesos perquè, com veurem, no va obtenir plaça de col·legial.

L'internat del Real Colegio de San Telmo sevillà havia estat fundat per educar als orfes i "hijos de gente sin nota" en estudis nàutics. Però també hi podien estudiar un segon grup menys nombrós que era el dels porcionistes, que eren aquells que s'havien de pagar els estudis i l'estada. Al 1777, per exemple, hi havia 150 col·legials i 30 porcionistes.

⁷El seu avi Pau Gas, de Creixell, era mariner. AHAT: partida de defunció de Tecla Gas Manyer, mare de Sinibald Mas.

⁸Rovira i Gómez, Salvador J. (1992): *La gent de Mar de Torredembarra. (segle XVIII)*. Paratge Tarragoní. Tarragona. Pàg. 17.

⁹Ell mateix ho explicava en dos currículums que s'han conservat. El primer el va presentar a la Reial Junta Particular de Comerç de Barcelona quan es va oferir per crear l'Escola de Nàutica de Barcelona al 23 de febrer de 1769. BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII doc.1. Fol. 7. I l'altre, el va remetre el 30 de març de 1770 a Luis de Alvarado, secretari del Rei. Aquest currículum fou més extens perquè volia mostrar que complia els requisits exigits pel Monarca per poder donar classes a l'escola de Barcelona. BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII doc. nº 3. Fols. 4-5. També es troba informació a l'història de Sinibald Mas a l'Armada: AMAB: C. Pilotos General. Expedients. Lligall 713. Història de Sinibaldo Mas.

Els *porcionistes* havien de presentar fe de baptisme i les del seus pares, juntament amb el certificat de neteja de sang, o sigui, de no ser ni jueu ni musulmà.¹⁰ Aquest grup el formaven gent de recursos econòmics o d'origen noble. Sinibald Mas aspirava a formar part d'aquest segon grup d'alumnes. Els alumnes havien de ser d'entre 8 i 14 anys d'edat i "sanos y robustos". Eren preferits els naturals del bisbat de Sevilla i orfes de pare i mare; en segon lloc, els orfes de pare; en tercer lloc els fills de pilots; en quart lloc, la gent de mar i, finalment, els que estiguessin més ben formats.

Sinibald Mas havia passat de l'edat requerida, a l'any 1754 ja tenia 19 anys, i era fill de pagès. Per tant li fou impossible obtenir una plaça de "porcionista". Per això va haver d'embarcar-se de nou per formar-se en l'ofici de navegar. Es va endur llibres i material d'estudi. Havia decidit presentar-se més endavant als exàmens per obtenir l'habilitació de pilot i de professor de nàutica. Uns cinc anys devia dedicar a aquesta etapa de formació pràctica.

El fet més determinant d'aquest període foren els tres mesos que va passar al 1760, quan tenia 25 anys, a la costa d'Alger en la fragata anomenada Juno que manava el Marquès Guñi, de l'esquadra de Don Gutiérrez de Hevia, en la qual hi participava com agregat. El seu treball li va suposar un bon informe tant del capità de la nau com del primer pilot Don Raymundo Thausi.

Aquest també va fer un informe a favor de Sinibald perquè pogués estudiar a la Real Escuela de Cartagena, sota la direcció dels mestres Don Francisco Ximenes Parrado i D. Roberto Rosseter. Gràcies a la seva participació el 1760 en la campanya militar a Alger i a aquest informe va poder estudiar en l'Acadèmia de Pilots de Cartagena entre 1760 i 1762.

Es va hostatjar a la casa del professor Vicente Ávila, que era segon pilot d'ofici, aleshores ja jubilat.

Sinibald va sol·licitar i obtenir el destí al xabec "El Catalán" sota la direcció del Comte Pignatelli i el comandant Joseph Ruiz. En aquesta nau, on va servir durant un any, feia d'artiller i de segon pilot. La seva bona feina li va valer una certificació de segon pilot, tant pràctic com d'altura.

¹⁰AHNAC: Fondo Histórico. P-2-G, Legajo 35 . (1788) Ordenanzas Para el Real Colegio de San Telmo de Sevilla. Imprenta de Blas Román. Madrid.

El document del 31 de juliol de l'any 1761, que feia menció dels seus mèrits, el signava el propi Pignatelli. Es conserva una còpia signada el 12 de febrer de 1784. Deia així:

Don Luis Vicente de Pignatelli, Conde del Sacro Romano Imperio, Teniente de Navio de la Arm^a de S.M. Católica, y Comnadante del Javegue nombrado el Catalan= Certifico, q^e Sinibaldo Más, Artillero de este Javeque de mi mando ha servido por el espacio de un año, asistiendo de Segundo Piloto, tanto Práctico, como de Altura, desempeñando todas las comisiones, q^e se le han dado con todo acierto, y conocimiento. Y paraq^e conste, donde convenga, la avilidad, e inteligencia del sobrecitado Mas, doi la presente firmada, y corroborada con el sello de mis armas a bordo del Javeque Catalán á treinta y uno de Julio de Mil setecientos y sesenta y uno = Lugar del sello = El conde de Pignatelli.

Es copia del original, q^e para en esta Comandancia. Ysla de Leon 12 de Febrero de 1784.

Juan de Soto y Aguetaz [Sinatura]¹¹

¹¹AMAB: Expedient de Sinibald Mas. Fol. 25.

+ t

D.^{no} Luis Vicente de Pignatelli, Conde del Sacro Romano Imperio, Teniente de Navio de la Arm.^a de S. M. Católica, y Comandante del Jaseque nombrado el Catalan=Certifico, q.^e Simbaldo M^{as}, Auxillero de este Jaseque de mi mando ha servido por el espacio de un año, asistiendo de Segundo Piloto, tanto Practico, como de Abanca, desempeñando todas las comisiones, q.^e se le han dado con todo acierto, y conocimientos. Y para q.^e conste, donde conenga, la actividad, é inteligencia de dicho M^{as}, doi la presente firmada, y condecorada con el vello de mi armada a bordo del Jaseque Catalan a treinta y cinco de Julio de mil setecientos y setenta y uno = Lugar del vello = El conde de Pignatelli.

Es copia del original, q.^e para en esta Comandancia. Yo
la de Leon 12. de Febrero de 1784.

(Juan de S^{to} y Aguiar)

El 8 d'octubre de 1761, als 26 anys, fou examinat a la Real Escuela de Cartagena de la professió de pilot d'altura. Fou declarat hàbil per a qualsevol càrrec de la seva professió. El 1762 fou examinat també a Cadis pel "Jefe de Pilotos" i al 1770 també a Madrid.¹²

Després va participar en un projecte de viatge a l'Havana i Veracruz en l'embarcació de carga, un pingüe anomenat "Buen Jesús", capitanejada per Lorenzo Beristany. Però l'embarcació fou capturada el 14 de juny de 1762 a les costes del Cap de San Vicente (Portugal) per tres fragates angleses i el seu viatge a Amèrica quedà estroncat.

Aquesta captura es va produir en el marc del conflicte internacional entre l'aliança formada per Anglaterra i Prússia contra França, Àustria, Rússia i Suècia i en la qual la corona espanyola hi va entrar al 1762 a favor de França.¹³

El dia 8 d'octubre d'aquell mateix any, quan Sinibald tornava lliure a Espanya en la saètia del patró Josep Casa d'Arenys de Mar, fou capturada aquesta embarcació davant del port de Marbella per una embarcació corsària algeriana,¹⁴ "*padeciendo la penosa esclavitud de seis años*".¹⁵

Sinibald fou obligat durant sis anys a exercir la pirateria a favor dels seus captors en viatges per l'Atlàntic i el Mediterrani com a pilot en les seves embarcacions algerianes. Les seves expedicions arribaren algun cop fins el Cap de Roses.

Fou alliberat al 1768. Com en el cas de molts altres mariners catalans i torrencs fou alliberat per mitjà d'un rescat. Segons el professor Salvador Rovira,¹⁶ la població de Torredembarra disposava d'una confraria de socors

¹²AMAB: Expedient de Sinibald Mas. Fols. 27-30 i BC: Lligall XXVII doc. 3. Fol. 4.

¹³Amb la pau de 1763 Espanya hi va perdre la Florida a mans angleses i França va compensar l'ajuda espanyola lliurant-li part de la Luisiana.

¹⁴BC: Junta de Comerç. Lligall XV. "*Cors i protecció de la Navegació*", doc. nº 5. 1779-1780 Expedient sobre cors (130 f.).

BC: Fullets Bonshoms. Lligall 1042. "Estado por mayor de las embarcaciones mas conocidas, que de pocos años a esta parte se han apressado por los corsarios Argelinos de las solas Ciudades, y Villas maritimas de la Provincia de Catalhuña, que aquí se expresan con relacion del nombre de las Embarcaciones, y de su Patron, y porte, parage en donde fueron apressadas, Gente cautiva, y muerta de cada una de ellas, y del valor de la presa" Llovet J. (1979): La Matrícula de Mar i la Província de Marina de Mataró al Segle XVIII. Editorial Rafael Dalmau. Barcelona pàg. 119.

¹⁵AMAB: Informe de Sinibaldo Mas. Fol. 28.

¹⁶Rovira i Gómez, Salvador J. (1992): *La gent de Mar de Torredembarra. (segle XVIII)* Paratge Tarragoní. Tarragona. Pàgines 104-105.

mutuu anomenada de Sant Elm, amb capella pròpia a l'església parroquial de Sant Pere. Una de les seves finalitats era contribuir al rescat de captius, facilitar-los ajut en la seva tornada, 63 lliures a l'any 1769, i, en tot cas, es celebraven funerals per als difunts. Segons el mateix autor,¹⁷ entre els alliberats per aquesta confraria hi figuren diferents torrencs com Joan Huguet, Josep Alomà, Josep Ivern i Llorach, Marià Lluch i Sinibald Mas.

Sinibald, un cop lliure, el 6 de gener de 1769, fou declarat apte per donar classes i va obtenir també un informe favorable com a bon mariner, signat per Francisco Ximenes Parrado, *Alférez de Navío* de la *Escuela de Navegación del Departamento de Cartagena*. L'informe, conservat en una certificat de 1770, deia així:

“Dn Francisco Ximenes Parrado, Alférez de Navío de la Real Armada y maestro principal de la Real Escuela de Navegacion de este Departamento de Cartagena. Certifico que de orden del capitán de Fragata Dn Joseph Irrutia, Director Interino del Cuerpo de Pilotos, he examinado por mi, el Segundo Maestro Dn Roberto Rosseter, y por los primeros Pilotos aquí firmados, a Sinibaldo Mas en la profesion de Piloto de Altura, el que le hallado muy bien Ympuesto, assi en la theoria como en la práctica, además de ser buen mariner, esta capaz para poder enseñar la dicha facultad, a qualesquiera sugeto, que a ella se aplicaren concurriendo en el dicho todas las circunstancias, que se requieren para que se le admita de primer Piloto, en qualesquiera Vaxel; Haviendo sido otra vez por mi examinado en la forma arriba expresada, dia 8 de Octubre de 1761 por orden del capn de Navio Dn Antonio de Gregorio Director en propiedad del referido cuerpo de Pilotos, y para que conste donde convenga doi las presente firmada en Cartagena a 6 de Enero de 1769 = Francisco Ximenez Parrado= Roberto Rosseter= Juan Estade=Nicolas Joseph Bugiano. Es copia del original. [...] 3 de Abril de 1770. Juan Vidal Mir. [secretari de la Junta de Comerç]”

¹⁷Rovira i Gómez, Salvador J. i Anguera, Pere (1984): *Història de Torredembarra. Segles XVIII-XIX* Ajuntament de Torredembarra. Impremta Gràfics Reus. pàg. 46.

¹⁸C: Lligall XXVII doc. 1. Fol. 8 i BC: Lligall XXVII doc. 3. Fol. 3.

XXVII, 3, 3

Juan.º Piñones Pizarro Alférez de Navío de la R.^l Armada
 y Maestro Principal de la R.^l Escuela de Navegación de este Depósito.
 de Cartagena = Certifico: que de orden del Cap.º de Fragata D.º Joseph
 Francés Director Interino del Cuerpo de Pilotos, he examinado por mí, por el
 segundo maestro D.º Roberto Rosete, y por los primeros Pilotos aquí firmas
 a Simón Baldo más en la profesión de Piloto de Altura, el que le hallado
 muy bien impuesto así en la theórica, como en la práctica, además
 de ser buen marino, está capaz para poder enseñar la dha. facultad
 à quales quiesca sujeto, que á ella se aplicaren, concurriendo en el dho.
 todas las circunstancias que se requieren para que se le admitta de primer
 Piloto, en quales quiesca Vessel, habiendo sido otras vez por mí examinado
 en la forma arriba expresada, dia 8. de Octubre de 1761. por orden del Cap.º
 de Navío D.º Antonio de Negroño, Director en propiedad del referido cuerpo
 de Pilotos, y para que conste donde conenga doi la presente firmada
 en Cartagena a 6. de En.º de 1769 = Juan.º Piñones Pizarro = Roberto
 Rosete = Juan Estrada = Nicolás Joseph Bugiano. = Es copia del
 Original que me ha presentado, y he restituido a la parte, que certifico
 como realtatio por su Mag.º de la R.^l Junta Particular de Comercio.
 de este Principado. Barcelona 3 de Abril de 1770 = Juan Vidal y

Mio.

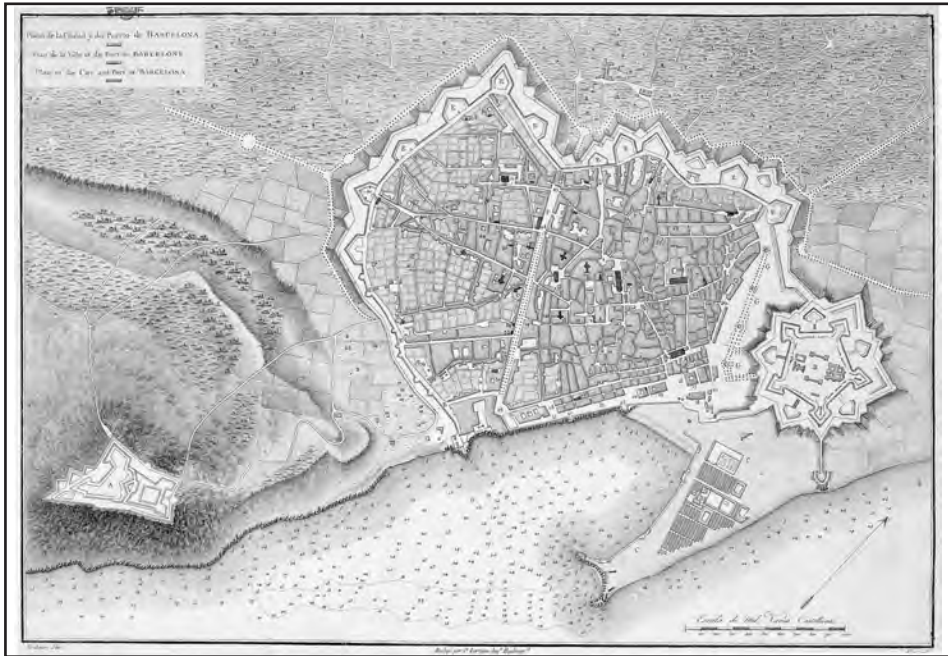
Mentre preparava la fundació de l'Escola Nàutica de Barcelona, l'any 1769, fent valer el títol per ensenyar nàutica, va donar classes particulars a alguns alumnes que van aconseguir la seva habilitació a la Real Escuela de la Navegación de Cadis: Josep Antoni Puig va aconseguir el títol de segon pilot i l'exercí a la fragata "Santa Francisca de Paula" de la Real Compañía de Barcelona en el seu viatge a Buenos Aires; Antoni Cabot, també d'Arenys, que va embarcar al paquebot "San Esteban" de la mateixa companyia per anar a Cumaná. Altres alumnes particulars seus van poder obtenir el títol de segon pilot d'altura a la Real Escuela de Cartagena: el barceloní Jaume Casanovas, que va exercir el càrrec en la saetia "Santa Roalia" en un viatge a l'Havana, i el mallorquí Pere Salamanca.

El 27 de març de 1769 Sinibald havia presentat a la Reial Junta Particular de Comerç de Barcelona¹⁹ un memorial per fundar l'Escola Nàutica de Barcelona. Aquest seria el començament de la seva vinculació en la fundació de l'Escola, que en l'actualitat és la Facultat de Nàutica que forma part de la Universitat Politècnica de Barcelona.

¹⁹Normalment la citarem simplement com a Junta de Comerç de Barcelona.

FUNDACIÓ I DIRECCIÓ DE L'ESCOLA NÀUTICA DE BARCELONA.

Els cònsols o dirigents de la Junta de Comerç en el contracte²⁰ de 14 de març de 1769 feien constar que Sinibald els havia presentat el 27 de febrer el projecte per la fundació d'una escola nàutica per a pilots, que utilitzaria el mateix mètode que s'aplicava a les escoles oficials dels departaments marítims de Cartagena, El Ferrol i Cadis.

5. La Barcelona de mitjan segle XVIII on va viure Sinibald.²¹

El primer contracte que Sinibald va signar amb la Junta el 14 de març de 1769²² tenia una durada de quatre anys, tal com deia “por el tiempo de quatro años precisos a que me obligo a mantener la Escuela”. El 1772 en va signar un segon que tindria validesa indefinida, fins la seva jubilació o la hipotètica impossibilitat d'ensenyar.²³

El primer contracte començaria a comptar a partir de l'obertura de la nova escola amb un màxim de vint alumnes.

²⁰BC: Lligall XXVII doc. 1. Fols. 2-3.

²¹ICC: Institut Cartogràfic de Catalunya.

²²⁻²³BC: Lligall XXVII doc. 2. Fols. 1-2.

Aquestes places al principi se les repartien les confraries catalanes de mariners i navegants en aquest proporció entre els seus membres o zones d'influència: 4 places les de Barcelona, 4 les de Tarragona, 6 les de Mataró, 4 les de Sant Feliu de Guíxols, 2 les de Tortosa i les restants 4 places para la resta de catalans que volguessin dedicar-se a la professió. Les confraries pagaven les despeses dels aspirants a pilot que ells presentaven.²⁴

Per a ser admesos a l'Escola els alumnes havien de passar unes proves de coneixement de les regles matemàtiques.

El currículum que havien de cursar per arribar a ser pilots constava dels següents matèries a impartir en tres cursos:

Pel que fa a la navegació: *Reglas y Preceptos Geometricos, y Cosmographos mas Adecuados al Arte; la Demonstra y Construccion de los Instrumentos más esenciales; el Tratado de la Esfera Celeste y su Principales Circulos, el del Globo Terraqueo Geometricamente Demostrado, el Manejo de dicho Globo, con las operaciones Conducentes a la Navegación; la Geometria, con el uso del Compás Necesario para el Arte; la Trigonometria Plana General perfectamente, y la Resolucion de todos los Problemas Astronómicos aplicadas a la Navegación; la Observacion del Sol por los Instrumentos mas adecuados como son Quadrantes de dos Arcos y Octante; Enseñar a Resolver todas las operaciones nauticas por quadro de reduccion, escala plana, y artificial, Sacabuchos, Sector o Parametria, Canon Logaríthmo, Canon Mathematico de sendes tangentes y secantes Naturales, Carta Plana, y Reducción de Grados Crecidos y demás Reglas Conducentes para un perfecto Piloto de Altura.*

Sinibald es comprometia a dedicar dues hores al matí i dues a la tarda a donar classe als alumnes. La Junta es comprometia, per la seva banda, a pagar-li 45 lliures de sou al mes i, a més, un complement de 30 rals²⁵ per alumnes i mes, o sigui, dues lliures més mensuals per cada alumne que passés dels vint. Per tant, cobraria a l'any 540 lliures més el complement pels alumnes que passessin dels vint.

La Junta també es comprometia a aportar i mantenir un local per a l'escola. La sala havia de tenir:

“sus mesas, y bancos alrededor para los discípulos, una mesa con su caxon para

²⁴BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 7. Fol.5.

²⁵1 ral català equivalia a 2 sous catalans. Per la qual cosa 30 rals són 60 sous, que equivalen a tres lliures catalanes.

colocar los instrumentos necesarios para la enseñanza, conforme a estilo de semejantes Escuelas, una pizarra grande, y dos pequeñas para las demostraciones de las figuras, y en atención que tengo en mi poder varios libros, y instrumentos necesarios para dar principio a la enseñanza”.

La Junta va llogar una casa a la Barceloneta, al carrer Baixada de Viladecols, que posseïa una sala apropiada per impartir classes. Era propietat del comerciant Raymundo Bosch que cobrava 100 lliures a l'any pel seu lloguer.

Sinibald hi va introduir una clàusula per la qual, si l'Escola Nàutica no podia continuar, ell es quedaria amb els llibres i instruments perquè eren de la seva propietat.

L'any 1772, abans de la conclusió del primer contracte, va signar el contracte indefinit. Aquest garantia a Sinibald la seva feina de professor i director de l'Escola Nàutica fins la seva mort. Es podria, però, rescindir el contracte en cas que Sinibald fos declarat inhàbil per malaltia o altre mal.

En aquest contracte les hores lectives de Sinibald es reduïen a dos al matí i una hora i mitja a la tarda dels dies feiners. I es comprometia a donar classes a 16 alumnes en lloc dels 20 establerts en l'anterior contracte. Però es comprometia en canvi a admetre 6 alumnes més de les confraries marineres catalanes, el que faria augmentar el nombre d'alumnes a l'aula a 22. Aquests alumnes serien becats per les confraries que en podrien escollir u o dos en proporció a la seva aportació a l'Escola.

El sou seria de 400 lliures anuals abonades per quadrimestres, però li garantien una pensió de 200 a l'any en cas de malaltia o que no pogués exercir de professor per qualsevol altra causa. Si el nombre d'alumnes era superior als 22 dits, aleshores Sinibald rebria un complement de sou. Per una altra clàusula se li devia *“hazer franco de contribucion personal y demás cargos consegiles, y se le ha de conseder el porte de espadas, según le corresponde el Grado de Primer Piloto de que se halla examinado y probado.”*

En aquest contracte li concedien el dret a un habitatge gratuït i la Junta es comprometia a dotar l'aula amb un globus terraqui.

Sinibald fou el Director i primer professor de l'Escola Nàutica des de la seva fundació al 1769 fins la seva mort al 1806.

Durant els primers anys va poder impartir classes ell sol, però el nombre

d'alumnes i classes o nivells van augmentar i es va veure obligat aviat a utilitzar passants o alumnes avantatjats com ajudants, després va contractar delineants o professors de dibuix i, posteriorment, va haver de contractar un segon professor. Els alumnes eren agrupats en classes segons el seu nivell i el nombre d'aquestes podia variar segons les necessitats. Normalment, però, la carrera nàutica per als alumnes que ingressaven preparats suficientment durava tres anys. Després, els alumnes havien de fer un viatge de pràctiques per tal d'obtenir el títol.

A l'Escola de Barcelona, doncs, inicialment només hi havia un sol professor que al mateix temps n'era el director. El mateix passava a les Escoles Nàutiques d'Arenys de Mar, fundada el 1779, i Mataró, el 1781.

En canvi, en les escoles nàutiques clàssiques de Cartagena, Cadis i Ferrol el director no donava classe i tenien tres professors: un per als alumnes més avançats, un altre per als menys avançats i el tercer mestre era el delineant per ensenyar dibuix. Al 1773 les ordenances de l'Escola Nàutica de Barcelona ja regulaven la contractació de passant o ajudants:

“Con el fin de que al Maestro le quede más tiempo para la explicación de las materias más arduas de esta enseñanza, señalará para cada Clase un Pasante que escogerá entre los Discípulos de las clases adelantadas; pudiendo servir uno de segunda de Pasante para la primera, los de tercera para la segunda, y así sucesivamente en las otras: y será la obligación de este enseñar a los de la Clase para la que fuere destinado, dentro y fuera de la Escuela, lo que le mandare el maestro, a cuyo arbitrio será mudar estos Pasantes, ó Substitutos. Se conseguirá por este medio, que los discípulos de las clases más adelantados que ejercieren aquel oficio, con las precisiones de haber de enseñar a los otros, repasarán, y se solidarán mejor en las materias que habrán estudiado en las clases anteriores.”

Els alumnes més aplicats, doncs, ajudaven al professor a donar classe als grups d'inferior nivell d'aprenentatge.

Tot i així, es necessitava un segon professor i/o un delineant o professor de dibuix. Per això ben aviat, el 1770, Sinibald va demanar a la Junta un professor hàbil en el disseny. La Junta va contractar al pintor Manuel Tramulles.²⁶ La classe de dibuix era d'una hora diària *“para que logren alguna agilidad en copiar lo que a su Profesion conviene, y la ías ica de lavar²⁷ los planos de ella”*.²⁸ O sigui, per tal que poguessin cartografiar portolans i dibuixar cartes nàutiques:

“A fin de que los Discípulos de esta Escuela sepan formar Planos de puertos, y Cartas, figurar Cartas, Montes, y demás que se ofreciere en la práctica de la Navegación, se aplicarán al Diseño; para cuyo fin todos los ías una hora á la mañana acudirá á la Escuela un Maestro destinado para enseñarles este Arte. Y quando se presentare a la Escuela alguna Carta, Quarterón, Plano de puerto y Derrota, recomendables por su novedad, ó exactitud, sacará copia de ello el Discípulo a quien lo mandare el Maestro de Náutica, en cuyo poder quedarán estas copias; porque, a más de que así se egercitarán y perfeccionarán en este ramo de su Arte, ignora el Público la ventaja de hallar y poderse aprovechar de aquellas noticias en las Navegaciones para las que fueren conducentes.”²⁹

A mitjan 1774 Manuel Tramullas, però, ja no exercia de professor de dibuix.

També va fer falta la contractació d'un segon professor per les classes dels cursos inicials de l'Escola. S'encarregaria de les classes primera i segona i Sinibald, com a primer mestre, s'encarregaria de la resta de les classes i de la direcció de l'escola.

El primer a exercir la plaça de segon professor fou Jaume Tutzó. L'any 1778, va ser contractat com a professor de dibuix, però a partir del curs següent, el 1779-1780, va començar a exercir de segon professor. Hi va ser fins l'any 1782. Tutzó havia ingressat als 16 anys com alumne a l'Escola Nàutica de Barcelona i havia acabat els estudis amb unes excel·lents qualificacions als 19 anys, l'any 1775. El seu pare era el capità de la fragata “San Francisco de Paula”, propietat de la Real Compañía Privilegiada de Barcelona. Al 1782 Jaume va substituir el seu pare en la capitania d'aquella embarcació i va deixar la docència a l'Escola.

Durant dos anys Sinibald va tornar a ser l'únic professor. El 1784 va ocupar el lloc de segon mestre el vilanoví Francesc Gumà, que també havia estat un excel·lent alumne de l'Escola. Però pocs mesos després va haver de deixar la feina per problemes de salut.

Fins l'any 1786 no hi hauria un nou segon mestre a l'escola: Manuel Sans. Aquest calongí tenia 25 anys quan començà a donar classes i arribaria després de 31 anys de segon mestre, al 1818, a ser director de l'Escola Nàutica de Barcelona, càrrec que exercí fins el 1828. També havia estat alumne avantatjat de l'Escola.

²⁶Havia nascut al 1715 fou deixeble destacat del pintor Viladomat.

²⁷L'expressió “lavado de planos” es referia a la tècnica de pintar els plànols a l'aquarel·la.

²⁸BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. nº8. Fol. 3.

²⁹BC: Lligall XXVII. Doc. nº7. Fol. 11.

6

XXVII, 8, 3

Haviendo acordado la R.^l Junta de Comercio de este Principado, se envienye à los Curvantes de la Escuela Nautica, el Arte del Dibujo ò Dizeño, paraque logren alguna agilidad en copiar lo que à su Profesión conviene, y la Practica de lavar los Planos de ella; me obligo yo ^{Manuel} Tramullas, à enseñar dichos Curvantes, por mí o por sujeto práctico, y de toda satisfacción, en la referida Arte, una hora todos los días despues de concluida la clase de Nautica, por la gratificación acordada con los S.^{res} Comisionados de dicha Real Junta. Barcelona, ^{de} 1772.

Sep - 30 de 1772

Manuel Tramullas, Pintor

6. Contracte del pintor Manuel Tramullas com a professor de l'Escola Nàutica i ajudant de Sinibald Mas. 1772.

Manuel Sans va publicar diversos tractats sobre navegació i astronomia. Per aquests i altres mèrits se li atorgà el títol de Primer Pilot de l'Armada el 1796. Aquest títol li va servir després per ser nomenat director de l'Escola Nàutica l'any 1806 a la mort de Sinibald.³⁰

També Rafel Mas, fill de Sinibald, va ser professor de l'Escola, però no aconseguí ser-ne el director tot i els desitjos i intents del seu pare.

El 1792 el brigadier Francisco Xavier Winthuysen, nomenat responsable de l'ensenyança nàutica a Espanya, va impulsar una reforma de les escoles per tal d'unificar-les.³¹ Aquesta reforma pretenia que al menys hi haguessin dos professors per centre.³² Les ordenances de 1793 de l'Escola Nàutica de Barcelona, seguint també la reforma de Xavier Winthuysen, ja havien establert l'existència de tres anys d'estudi. El primer curs el donava el segon mestre i els altres el primer mestre. El segon mestre també feia a vegades de delineant o professor de dibuix.

Acabem de veure que algun cop es va trigar força temps a trobar un professor per substituir els que abandonaven la docència. Els professors de l'Escola Nàutica de Barcelona rebien un salari moderat tenint en compte els estudis i la preparació que els calia per ser-ho. Aquest fet explica aquesta dificultat en trobar substituïts. Tot i això, era un sou segur i estable, mentre que la retribució dels navegants embarcats era més irregular i insegura.

Sinibald Mas va cobrar de la Junta de Comerç 14 lliures mensuals entre el febrer i el juny de 1769. A partir de juliol va cobrar les quantitats estipulades en el contracte: 540 lliures o 400 pesos a l'any i 3 lliures mensuals més per alumne quan passés dels 20 a l'Escola. Fins al 1773 s'admetien 24 alumnes, el que suposava 12 lliures mensuals de complement. Cal tenir present que el curs tenia una durada d'11 mesos perquè l'Escola tancava al mes d'agost. La seva paga anual podia pujar com a màxim a 672 lliures.

³⁰BC: Lligall XXVII. Doc. 38. Fols.1-4. El seu llibre el podeu trobar a la Biblioteca del Museu Marítim de Barcelona: SANS, Manuel (1795) *Recopilación de varias tablas propias a la navegación y astronomía dispuestas y ordenadas por Don Manuel Sans. Juan Francisco Piferrer*, Barcelona. 159 p. Impresor de S.M. N° Inv. 8386 Ref. 5463.

³¹MNM: Ms. 895. Informe de Winthuysen de 1792. Fols. 9-13.

Aquells anys hi havia altres dos centres de formació de nàutica. L'Academia de Guardiamarinas de Cadis, reservada a gent d'origen noble, que pretenia també formar oficials de l'Armada.

³²Aquesta escola necessitaven un nombre de professors més gran perquè ensenyaven alhora nàutica, idiomes i formació militar. En canvi los Reales Colegios de San Telmo de Sevilla, destinats a formar en nàutica a fills de gent humil, preferiblement orfes de gent del mar. Per tant havien de dedicar uns anys a formar prèviament als joves l'educació bàsica.

En el contracte signat el 1772 es van introduir alguns canvis en la seva percepció econòmica: es comprometia a tenir 16 alumnes i les confraries aportarien 200 pesos addicionals pels 6 alumnes de més. Pels 22 alumnes cobraria, doncs, 840 lliures o 647 pesos a l'any. Si arribava a matricular 24 alumnes arribaria a les 906 lliures, gràcies al complement de 3 lliures per alumne i mes. Com ja hem vist, a partir de 1774 va gaudir d'habitatge gratuït.

La inflació des de 1774 fins al 1791 havia estat del 10%, mentre que el seu sou va augmentar un 10,5%. Aquest any Sinibald va demanar un augment de sou per tal d'equiparar-lo al d'un professor de dibuix de l'Escola d'Arts que també depenia de la Junta de Comerç. No li van concedir l'augment.

El 1799 va passar a cobrar en total 1.200 lliures anuals o 857 pesos i 1 ral. Suposava un augment del 47,8% des del sou de 1774.

Si comparem el seu sou de 480 pesos de Sinibald al 1769 amb el del capità de fragata Pere Barceló, que guanyava 960 pesos anuals al 1758 quan treballava per la *Real Compañía Privilegiada de Barcelona*,³³ veiem que era una quantitat força inferior. Cal tenir present, però, que Pere Barceló només cobrava quan viatjava. A més, cal tenir present que en general els mariners catalans no cobraven un sou fix sinó que aquest variava en bona part segons el benefici obtingut en el viatges. Per tant podem concloure que el sou de Sinibald era bo i molt segur.

³³AGI: Contractació, Inventari III. Llig.1596.

EVOLUCIÓ DEL SALARI DEL PRIMER PROFESSOR I DIRECTOR DE L'ESCOLA DE NÀUTICA EN PESOS PER ANY³⁴

DATA	SOU FIX	SALARI VARIABLE	LLOGUER CASA	SALARI TOTAL
26 de febrer de 1769 a 24 de juny de 1769.	120 pesos.			120 pesos.
24 de juny de 1769 fins 1772.	400 pesos.	80 pesos.		480 pesos.
1772 a 1774.	400 pesos 200 pesos si està malalt.	200 pesos + 47 pesos i 1 ral de plata.		647 pesos i 1 ral de plata.
1774 a juny de 1779.	400 pesos 200 pesos si està malalt.	200 pesos + 47 pesos i 1 ral de plata.	80 pesos	727 pesos i 1 ral de plata
Etape de corsari: 15 de setembre de 1779 a 20 de març de 1780.	720 pesos.	Segons les captures.		720 pesos.
Juny de 1779 a 29 de juliol de 1799.	500 pesos.	200 + 47 pesos i 1 ral de plata.	80 pesos.	827 pesos i 1 ral de plata.
Pujada teòrica, no executada, en funció de l'article 4 de la reforma de Winthuysen que no es va dur a terme.	825 pesos.		80 pesos.	905 pesos.
A partir de 29 de juliol de 1799.	857 pesos i un real de plata, inclòs el lloguer de la casa.	200 pesos+ 47 pesos i 1 ral de plata.		1104 pesos i 2 rals de plata.

Sinibald va dedicar tots els seus esforços a promoure la seva Escola Nàutica i a fer créixer la seva qualitat i la seva popularitat. La seva preocupació per fer conèixer i augmentar el prestigi de la seva escola va fer que Sinibald organitzés un concurs de final de curs entre els seus millors alumnes.

³⁴Quadre elaborat pels autors.

l'ip *DP C315/27* *Nº 94*
Nº 17

CERTAMEN
MATHEMATICO-NAUTICO,
EN QUE
LOS CURSANTES *gn*
DE LA
ESCUELA DE NAUTICA,
ESTABLECIDA
CON PERMISO DE S. M. EN BARCELONA,
Bajo la direccion, y à expensas
DE LA
REAL JUNTA DE COMERCIO
DE ESTE PRINCIPADO,

harán pública demostracion de sus adelantamientos
en la Cosmografía, Astronomía, Geografía,
Operaciones del Globo Celeste, y Terrestre,
Geometría, Trigonometría Plana, y Esférica,
Navegacion, y Maniobra
de los Navíos,

Siendo Profesor de dicha Escuela
DON SINIBALDO MAS, PRIMER PILOTO DE ALTURA
de qualquier Navío.

*Se celebrará este Certamen en la Real Casa Lonja
de esta Ciudad en los dias 21 y 22 Junio
de 1773.
à las 4 de la tarde*

CON LICENCIA. En Barcelona: Por FRANCISCO SURIÁ, y BURGADA,
Impresor de la misma REAL JUNTA DE COMERCIO.

7. Portada del contingut i de les bases del concurs acadèmic de final de curs organitzat per Sinibald entre els millors alumnes de la seva Escola. Juny de 1773.³⁵

³⁵AMN: Impres C-315/27.

LOS CURSANTES
EN LA ESCUELA NAUTICA
DE BARCELONA,
que formarán el presente Certamen,
son :

JOSEF ANTONIO COT, *Natural de Matard.*

PABLO CARBONELL, *de Sitjes.*

JOSEF OLLÉ, *de Arenís.*

JUAN CLAUSELL, *de Camét.*

JOSEF VILA, *de Tarrassa.*

JUAN BARALS, *de Malgrát.*

FRANCISCO ESCARDÓ, *de Barcelona.*

PEDRO VILA, *de Arenís.*

JOSEF NUNELL, *de Barcelona.*

8.Ídem. Continuació.

En aquest concurs els alumnes havien de mostrar el nivell de preparació adquirida en les aules de l'Escola de Nàutica. Havien de resoldre problemes pràctics que els navegants es podien trobar en la seva activitat.

COSMOGRAFIA.

SIENDO el conocimiento de la Esfera, tanto Celeste, como Terrestre, la base de la Nautica, darán razon los Cursantes de esta Escuela de las partes de las Esferas, explicando las propiedades de los seis Circulos Maximos: Horizonte, Meridiano, Equinoccial, Ecliptica, Colúro de los Equinoccios, y Colúro de los Solsticios; y de los quatro Menores: Tropico de Cancer, Tropico de Capricornio, Circulo Polár Aretico, y Circulo Polár Antartico. Manifestarán las partes de la Astronomia que miden, y terminan dichos Circulos. Señalarán los Polos. Declararán los doce Signos del Zodiaco. Explicarán sus divisiones, y la causa de los Eclipses de Sol, y de Luna.

ASTRONOMIA,

Y OPERACIONES DEL GLOBO CELESTÉ.

Declararán los Circulos Principales que se consideran en la Esfera Celeste para el uso de la Astronomia, y de la Nautica, como son Verticales, Almucantaraths, de

A

De-

Depresion, de Declinacion, Meridiano, de
 Latitud, de Distancia, y de Posicion; como
 tambien los Angulos que fueren, y sus acci-
 dadas, que son de Posicion, Azimutal, Meri-
 diano, y de la Maxima Declinacion. Dada
 la explicacion de la Latitud, y Longitud de
 los Astros, de su Declinacion, Azimutal, Al-
 tura, Azimutal, Ascension recta, y del que
 Diferencia Azimutal, y hora del dia ex-
 plicar las 83. Constelaciones, ó Juntas de
 estrellas, en que los Astrónomos modernos
 han dividido el Firmamento, declarar el
 nombre de cada Constelacion, y el numero
 de estrellas que la componen.

Obrarás despues en el Globo Celeste, y
 resolverás por medio de sus operaciones los
 Problemas de que fueren preguntados per-
 tencientes á la esfera Celeste, y es especial
 los siguientes.

*En Barcelona (ó en qualquiera otra Plaza)
 en el día, y hora que se pidiere, qual es la altura
 que tiene sobre el Meridiano la estrella que se in-
 dicare? Su Azimutal, la Ascension recta, su De-
 clinacion, y la altura meridiana? Qual es su lon-
 gitud? La hora en que saldre, y se pondrá en
 el meridiano? Qual es su Ascension obliqua, y su
 declinacion? Declarar tambien la Latitud
 y Longitud de qualquiera estrella. Respuesta de*

LA SEVA ACTIVITAT MILITAR.

Gràcies a la seva participació el 1760 en la campanya militar a Alger, va poder estudiar en l'Acadèmia de Pilots de Cartagena entre 1760 i 1762. Aquests estudis tant l'habilitaven per navegar en la marina mercant com en l'Armada. Com ja hem dit, Sinibald va col·laborar en dues missions militars. El 1760 com agregat al xabec Juno i el 1761 en El Catalán, primer com artiller i després com a segon pilot.

També va participar de manera forçosa com a pilot d'embarcacions corsàries algerianes durant sis anys (1762-1768) en accions de pirateria.

Al dedicar-se a la docència i direcció de l'Escola Nàutica no va deixar del tot la seva activitat en el camp militar. Sent director de l'Escola va tornar a dedicar-se a activitats de corsari. Aquest cop per tal de defensar el comerç marítim català dels corsaris enemics. Hi va participar per iniciativa pròpia i per tal de servir d'exemple i incentivar a altres a lluitar contra la pirateria anglesa i d'altres països.

Va ser en el marc de la Guerra de la Independència de les colònies nord-americanes britàniques. El 1778 França reconegué els rebels i signà amb ells un tractat de comerç i col·laboració. D'aquesta manera França intervingué en el conflicte. El 1779 Espanya també s'hi implicà com aliat de França i de les colònies nord-americanes rebels.³⁶

La Junta de Comerç de Barcelona va estudiar mesures per tal de protegir el comerç català dels previstos atacs dels vaixells britànics i dels seus aliats. Va decidir organitzar i preparar dues embarcacions mercants armades o corsàries per protegir les costes catalanes durant el conflicte.³⁷

Sinibald Mas, que tenia força experiència personal, va oferir a la Junta la seva participació en aquesta empresa militar juntament amb alumnes de l'Escola Nàutica. La Junta ho va acceptar i va armar la fragata "Nuestra Sra de la Merced", també anomenat "El Almogàver", amb 30 canons de diferent calibre i altres armes d'assalt com trabucs, mosquetons, fusells amb baioneta, pistoles o 50 sables...

La Junta va posar Sinibald al càrrec de capità de la nau a partir del dia 27 de setembre de 1779. També va armar el pingüe, un tipus de vaixell de

³⁶El conflicte s'allargà fins el 1782, quan Gran Bretanya va reconèixer els Estats Units com a nou estat.

³⁷BC: Lligall XV. Doc. 5.

càrrega, “San Antonio” del capità Joan Puig amb 20 canons i altres armes.³⁸

Sinibald Mas va rebre la llicència com a corsari per mitjà d’una carta del ministre Comte de Floridablanca³⁹ el dia 15 d’octubre de 1779 i exercí de corsari fins el 20 de març de 1780, data en la qual la Junta va tornar les embarcacions als seus propietaris.

Sinibald va preparar alguns dels seus alumnes per aquella feina. La Junta de Comerç havia autoritzat la participació d’alumnes de l’Escola en l’activitat de vigilància marítima i corsària: “*Y aprueba asi mismo el que sus discipulos le acompañen en tan honrosa empresa; confiando la Junta en Vm. el desempeño de las obligaciones de este encargo para el mejor servicio de su magd, y seguridad de este Comercio (...).*”⁴⁰

Per tal de fer conèixer la seva missió, i per ser-ne un exemple i estímul per la societat catalana, Sinibald va fer publicar un comunicat a la Gazeta de Barcelona del dia 23 d’octubre, explicant les característiques de la seva nau i el seu objectiu:

“Barcelona, 11 de octubre de 1779.

Hoy ha salido de este puerto la fragata Nuestra Señora de la Merced (alias el Almogaber), armada en corso por el Comercio de esta ciudad con 30 cañones de varios calibres 68 trabucos, 60 fusiles, 90 pares de pistolas, 50 sables, 45 chuzos y 183 hombres de tripulación; entre ellos muchos voluntarios.

*Se ha confiado el mando de este corsario a D. Sinibaldo Mas, Director y Maestro de la Escuela de Nautica establecida aquí, quien se ofreció voluntariamente a hacer este servicio a la patria con algunos de sus discípulos. Se están afrontando con la mayor actividad otras embarcaciones en muchos puertos de este Principado para salir cuanto antes a cruzar también contra los enemigos de la Corona.”*⁴¹

A la dotació de l’Almogàver hi participaren 18 deixebles de Sinibald, 78 voluntaris no mariners, 19 oficials, 30 artillers, 20 mariners, 18 grumets i 19 servidors o patges. Tots els tripulants cobraven un sou. Per exemple, Sinibald, el capità, cobrava 60 pesos mensuals.

³⁸Martínez Shaw, Carlos (1995): “Un mal negocio: el corso catalán durante la guerra de las 13 colonias”. A DDAA (1995):VIII Jornades d’Estudis Històrics Locals: El comerç alternatiu. Corsarisme i Contraban. S. XV-XVII: Conselleria de Cultura. Govern Balear. Palma de Mallorca. 190 p. BC: Lligall XV. Doc. 5. Foli 76. BC: Lligall XV. Doc. 5. Foli 76.

³⁹BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 22 . Fol. 10.

⁴⁰BC: Junta de Comerç. Expedient sobre corsaris. Lligall XV. Fol. 55.

⁴¹AHMB: Secció Hemeroteca. Gazeta de Barcelona (23/10/1779), R-SD-8.

Les captures serien premiades per la Junta amb 1.000 pesos per cada embarcació de 100 o més tones capturada, 500 pesos per embarcació de 50 a 100 tones i 250 pesos per les de 50 tones o inferiors. A més rebrien 30 accions de les naus capturades, de les quals dos terços les rebria la tripulació i l'altre terç la propietat de la fragata. Aquestes eren les normes dictades per les Ordenances dictades la Real Armada el dia 1 de juliol de 1779⁴², que tenien com objectiu regular les activitats corsàries legitimades per la Corona.

Sinibald va capturar com a mínim dues embarcacions, segons la documentació trobada a l'Archivo General de Simancas.⁴³ Una era veneciana i l'altra holandesa. Les dues portaven una documentació falsa que feia sospitar que comerciaven per als britànics. Després d'un procés judicial es va demostrar que cap d'elles era enemiga i que viatjaven amb contractes simulats per burlar la flota britànica, i van ser alliberades i retornades als seus propietaris. Pot ser que en capturés altres que eren clarament enemigues i que per tant la seva captura no donés lloc a un procés judicial ni hagin deixat rastre documental.

La missió del vaixell de Sinibald i de l'altre armat per la Junta de Comerç va servir, però, principalment per prevenir els atacs anglesos a les embarcacions catalanes i per coaccionar els mercants a complir les normatives dels transport marítim i evitar així el contraban. En aquest sentit la seva funció fou important.

La seva activitat corsària fou premiada per les autoritats de marina. Ell es va preocupar de fer-la valer com a mèrit per obtenir ascensos en la seva carrera dins l'Armada i la Marina.

El 20 d'octubre de 1783⁴⁴ va sol·licitar a la Junta de Comerç un certificat dels seus mèrits perquè volia obtenir el nomenament del títol d'Alfèrez de l'Armada. La Junta el 27 d'octubre del mateix any el va redactar i en feia esment d'aquestes activitat en aquests termes:

Dⁿ Juan Vidal y Mir secretario por s.m. de la R^l Junta de Comercio de este Prin^{do}

Certifico que en los documentos y papeles de la secretaria de la exp^{da} R^l Junta de Com^o de mi cargo consta que Dⁿ Sinibaldo Mas, piloto de altura residente en esta Ciudad, dirige la Escuela de Nautica gratuita, que este Tribunal mantiene a sus expensas con R^l aprob^{on} para la publica utilidad, mandó el curso, que hizo con sus Dicipulos, con la Fragata, y Pingüe, que la misma R^l Junta y el Comercio de esta

capital armaron en corso en la ultima querella contra los enemigos de la Corona, y en comisiones del Rl Servicio: Levantó y sondeó el Plano que comprende des de el Río Besós hasta el Llobregat para la seguridad de los Navios dela Rl Armada: sondeó dos veces el Puerto de esta capital, y su boca, con el Proyecto, y reflexiones para remediar su estado; y que todos estos encargos y demas que se le han confiado, los ha desempeñado con el mayor honor, y celo; y con especial esmero el de la Direccion de la men^{da} Escuela de Nautica, que es el de su principal encargado. Y para que conste donde convenga, y sirva à los fines y efectos que conduxen, doy la presente certificacion a solicitud del ref^{do} Dⁿ Sinibaldo Mas, y en virtud de acuerdo dela Rl Junta de fecha de hoy en Barcelona a 27 de Noviembre de 1783. “

⁴²AMNM: (Archivo del Museo Naval de Madrid): Sign. 7765/04 La ordenanza de primero de julio de 1779, adicional de la Real Armada sobre presas que hicieron los Navíos y demás vageles en ella. En la Imprenta Real de la Gazeta. Madrid. 1779. “

I sign. 7765/05 “Ordenanza de Primero de Julio de 1779, prescribiendo las reglas con que se ha de hacer el corso de particulares, contra enemigos de la Corona.”

⁴³AGS: Secretaria de Marina. Negociado de Corso, Presas y Prisioneros. Lligall 542.

⁴⁴BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 22. Fols. 11- 13.

D^o Juan Vidal y una seen^o por D^o Juan de la Cruz de la Cruz
de Comexeta de este P^oto

N° XVII, 22, 12

Certifico, que en los documentos y papeles de la
Secretaría de esta Real Junta de Com.^o de mi cargo
contra, que D^o Sinibaldo Már Pibon de Abasco resi-
dente en esta Ciudad, dirige la Escuela de Náutica
graculata, que este Tribunal mantiene á sus expensas
para la pública utilidad: mandé el curso, que hiza
con un Director, con la fragata, y saliera Piquete,
que la misma Real Junta, y el Comercio de esta
Capital armaron en corso en la última guerra
contra los enemigos de la Corona, y en comisión
del Real Servicio: levanté, y sondeé el Plano
que comprende desde el Rio de San Pedro el litoral
para la seguridad de los Navios de la
Real Armada: sondeé por veces el Puerto de
esta Capital, y su boca, con el Proyecto, y reflexio-
nes para remediar su estado; y que todos estos en-
cargos y demas que se le han confiado, los ha
desempeñado con el mayor honor, y celo; y con
especial ornato el de la Dirección de la

11. Certificat de la Junta de Comerç per tal que Sinibald pogués obtenir el títol d'Alfèrez de Fragata.1783.

men de la Escuela de Navegación que es el de
principales encargo
su primera designación. Y para que con esta
convenza, y viva a los fines y efectos que
convienen, soy la presente certificación á vo-
luntad del ref^{do} Dⁿ Sinibaldo Mas, y
en virtud de acuerdo de la Real Junta
de Marina de oy en Barcelona á 27 de No-
viembre de 1783.

Gràcies a aquesta activitat de corsari i a la seva docència, doncs, Sinibald va ser proposat per l'autoritat marítima de Cadis per al títol d'Alférez de Fragata de la Real Armada i Primer Pilot Honorari de Sa Magestat el 23 de febrer de 1784:

Muy Señor mio: De la documentas que acompaña a instancia de Dn Sinibaldo Mas, Director y Maestro de la Escuela de Pilotage establecida en Barcelona, que V.E. me remitió con Real Orden de 31 del pasado y buelvo adjuntar a sus manos contra la utilidad publica y del Real Servicio con que desempeña este individuo su recomendable encargo; el acierto y conducta con que mandó en corso los dos Buques armados en Guerra por el Comercio de aquella Ciudad; y el desinteres asimismo y amor al Servicio con que se ha empleado en algunos asuntos de este; y resultando de informe adjunto de este Comandante en Gefe de Pilotos, tener mio acreditada los Alumnos de aquella escuela que han examinádose en esta para segundos Pilotos, y Pilotines de la carrera de Yndias, la inteligencia y util metodo de enseñar del referido Mas: me parece acreedor este á la Recompensa y distincion de Primer Piloto honorario con grado de Alférez de Fragata, sobre lo qual S.M. se dignará resolver lo que mas fuere de su Real agrado. Dios güe á V. E. ms as como deseo. Isla de Leon 13 de Febrero de 1784.

Exmo Señor B.L.M. de V.E. Su ms at^o servidor

Luis de Cordoba (Firma)

Exmo Sor B^o Fr. Dn. Antonio Valdes⁴⁵

⁴⁵AMAB: Expedient Sinibald Mas. Fols. 19-20..

I, efectivament, el Rei li atorgà el títol de manera oficial al 29 de febrer de 1784:

“EL REY

Por quanto en atencion à los meritos, y servicios del Piloto Primero honorario Dn Sinibaldo Mas que exerce de Maestro en la Escuela de Pilotage establecida en la Ciudad de Barcelona he venido en conferirle el grado de Alférez de Fragata de mi Armada Naval.

Por tanto mando al Capitan General de mis Armadas de Mar, Governador, Tenientes Generales, Gefes de Esquadra, Intendentes, Ministros, Oficiales, y demás Personas à quienes tocara, reconozcan al referido Dn Sinibaldo Mas por tal Alférez de fragata graduado de la Real Armada a fin de que se le guarden, y hagan guardar las honras, preeminencias, y exempciones que según esta graduacion le pertenecen, que asi es mi voluntad; y que presentado que sea este Despacho, refrendando de mi Secretario de Estado, y del Despacho de Marina, al Intendente de ella en Cadiz, disponga, que en los Oficios de aquel Departamento se tome razon, y note lo conveniente en su asiento. Dado en el Pardo aveinte y nueve de Febrero de mil setecientos ochenta y quatro.

*VM Con este grado de Alférez de fragata de la Real Armada a Dn Sinibaldo Mas.*⁴⁶

⁴⁶AMAB: Expedient Sinibald Mas. Fol. 16.

EL REY.

POR quanto en atención à los meritos, y servicios del Piloto -
Brumero honorario D.^o Simón Baldo Mas que porce se
Maestro en la Escuela de Pilotaje establecida en
la Ciudad de Barcelona he venido en conferirle
grado de Alférez de Fragata de mi Armada
Naval

Por tanto
mando al Capitan General de mis Armadas de Mar, Governador, Tenientes Generales, Gefes de Esquadra, Intendentes, Ministros, Oficiales, y demás Personas à quienes tocare, reconozcan al referido D.^o Simón Baldo Mas por tal Alférez de Fragata de mi Armada Naval à fin de que se le guarden, y hagan guardar las honras, preeminencias, y exempciones que segun esta graduacion le pertenecen, que asi es mi voluntad; y que presentado que sea este Despacho, refrendado de mi Secretario de Estado, y del Despacho de Marina, al Intendente de ella en Cadix, disponga, que en los Oficios de aquel Departamento se tome razon, y note lo conveniente en su asiento. Dado en el P^oto de V^onta y N^ova de Febrero de mil setecientos ochenta y quatro

V. M. con el grado de Alférez de Fragata de la Real Armada de D.^o Simón Baldo Mas.

13. En el Estado General de la Armada de l'any 1797, pàgina 98, com es pot veure en la imatge, figurava com a Tinent de Fragata.

Apesar de la seva petició a la Junta i de l'informe favorable del Capità General del Departament de Cartagena, no va obtenir una millora de sou que li corresponia per l'obtenció d'aquest títol de Primer Pilot i Alférez de Fragata.

El 29 de maig de 1792 Sinibald veuria recompensada la seva carrera de docent amb l'obtenció del títol d'Alférez de Navio, igual que els primers mestres de les Escoles Nàutiques de Corunya i Santander. El motiu era "*su zelo y interes con que desempeña su encargo los 1º Maestros.*"⁴⁷

Posteriorment encara fou ascendit a Tinent de Fragata, segons consta en l'Estat General de l'Armada de 1795-1796 i els següents.⁴⁸

⁴⁷AMAB: -Fons Colegio de San Telmo. Lligall 1020. (Aranjuez, 29 de maig de 1792) Conferiendo grado de Alférez de navio a los 1os Maestros de las Escuelas Náuticas de Santander, La Coruña, Barcelona.

-Asuntos Particulares de Pilotos. Lligall 3374. (29 de maig de 1792) 1os Maestros de las Escuelas de nautica de Santander, La Coruña y Barcelona todos tres Alférez de Fragata. Concede S.M. grados de Alférez de Navio, a propuesta del Comandante en Xefe de Pilotos de la Armada que ha recomendado su particular mérito.

⁴⁸MNM: Armada Real (1797): Estado Generales de la Armada. Imprenta Real. Madrid. pág. 98.

L'ACTIVITAT DE SINIBALD PER A LA MILLORA DE LA NAVEGACIÓ.

Sinibald, a més de dirigir l'Escola Nàutica, va col·laborar en la millora i seguretat de la navegació a nivell internacional i a nivell català.

Una de les aportacions de Sinibald a la navegació la va dur a terme al 1771 quan va fer un derroter de navegació des de la badia de Cadis a Nueva Veracruz. Sinibald es va preocupar també per millorar les cartes i plànols nàutics i per això mantenia contactes amb els navegants i pilots.

Aquest treball tenia com a finalitat evitar naufragis i retards en els viatges a Amèrica. Va enviar 10 quaderns al Rei. Amb aquesta obra volia també demostrar al Rei que l'Escola Nàutica de Barcelona era una institució pràctica i de qualitat.

En aquests quaderns Sinibald Mas va recopilar *“las noticias mas conformes de los Pilotos Prácticos de America Septentrional en la situacion de las Latitudes y Longitudes en que están en sus costas, Yslas, Baxos, Sondas, y Placeres de las quales ha formado el Plano que presente a V.S.; asi mismo ha procurado recopilar las derrotas hechas, y dadas a las que navegan en dichos Mares: con las advertencias, y precauciones que se deben tener según las Estaciones del Año, acaecimientos de la Navegacion, entradas de Puertos, con algunas figuras en que van demostradas las marcas de los recalos”*.⁴⁹

Segons explicava l'any 1802 en una carta a les autoritats de marina, molts mariners catalans li havien demanat que fes aquest treball per facilitar la navegació. Aquest mateix any un ex-alumne seu, Jaume Puig, li havia enviat una carta informant-li que en el seu viatge a Veracruz, prop d'una illa de les Caiman hi havia una escull que havia provocat el naufragi d'alguns vaixells:

⁴⁹BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 6. fol. 3.

323.19 21 nov. 19 500

D. D. Joseph Espinosa

Muy Señor mio. Havienome
presentado su Diario de la Cruz
mi Discipulo Cayetano Cruz, he visto
lo que expone este en el papel
que remito a V. para que haga
el curso que estime por convenient
te, quedando en dexar para a V.
Siempre que de me presente otro
descubrimiento.

Los Barones y Pilones de este Co
mercio me molestan por lo de
terceras Antillas y por lo de
nos en punto mayor de la Isla
de Cumana hasta C. Cateche y
por las navegaciones son muy fuer

14 i 15. Carta de Sinibald Mas a les autoritats de marina.1802.⁵⁰

haber por estos sucesos. D.
Rafael de Aguilera me avisó de
parte de V. que a mediados de sep-
tiembre se publicara la Carta
de las Islas Antillas de la Uni-
vidad hasta Cabo Cadea que
será apreciable por lo que cupiere
a Cumaná, y pedirá algunas.

Celebraré que V. conserve su
importante Salud para utilidad
de la Sucesión, y que se siga man-
dando lo que sea de su agrado para
obedecer sus preceptos, y en su suceso
a Dios que lo cumpla. En
Barcelona a 20 de Agosto de 1763

D. L. M. de B.
Su maraton. En su

Simón de Mas

⁵⁰AMN: Manuscrit: 323/19.

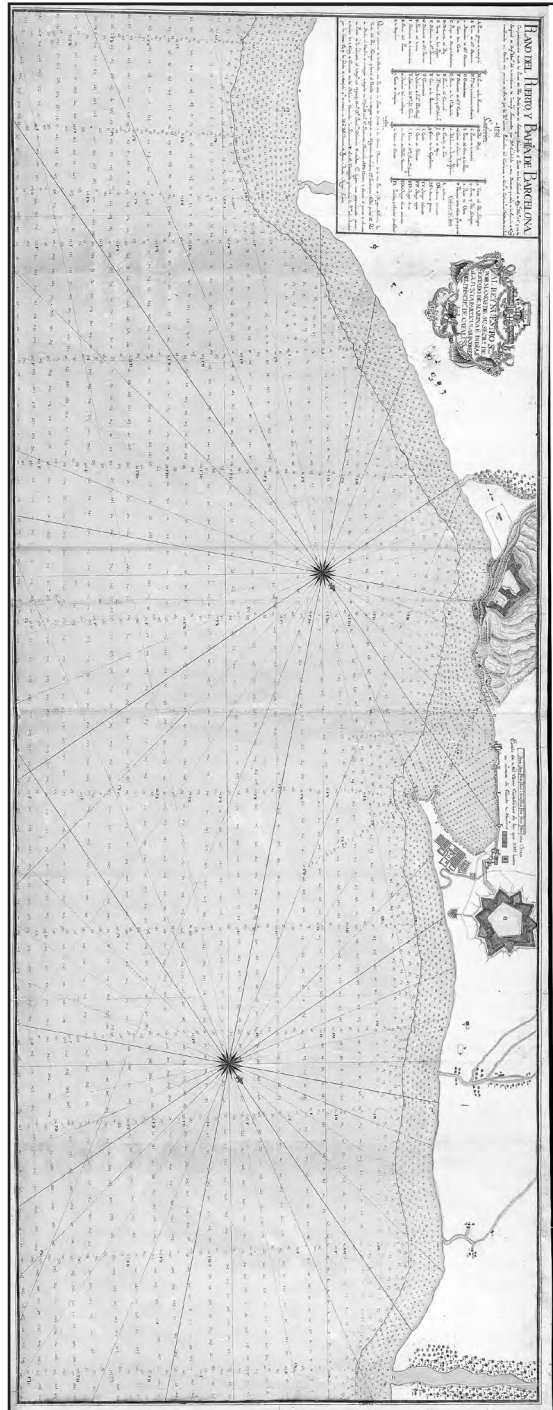
Como Pilotin que era del Salucho
 nombrado el San Christo del Bras del Pu-
 erto Juan Domingo de Valencia certifica:
 que á las 4 hora de la tarde del día 13
 de Marzo, estando cerca del Caíman Chico
 del Oro, con calma y mar bonanza
 queriamos bodear á la parte del S. y E.
 hallamos en todo el fondo un arrecife de
 piedras delante de la Isla como una y
 media milla, y reconocimos que en la refer-
 ida parte habia tres Embarcaciones es-
 trelladas. Salieron en taxa dos Maxines,
 nos para explorar la referida Isla, y vie-
 ron cerca de una de ellas de Coas ilotes
 tres y vieron correa por la referida Isla
 seis Camellos (los que vimos desde Bordo. á las
 media hora referida el San N. E. por cuyo me-
 rito no pudimos reconocer mas y continua-
 mos la Ruta para el Puerto de Veracruz
 y por sea verdad doy la presente de Orden
 de mi San Ilustre Director Fr. Sinibaldo
 Mas en Barina a los 26 de Mayo de 1802
 Jaume Puig

16. Carta del pilot Jaume Puig al seu mestre Sinibald Mas, en la que li explica alguns nous esculls advertits en la ruta al port de Veracruz. 1802.⁵¹

⁵¹Ibidem.

El 1775, después de fer uns sondejos de la zona marina entre el Besòs i el Llobregat, va dibuixar i publicar un plànol del Port i la badia de Barcelona per tal de millorar la seguretat de navegació de les embarcacions que hi entraven: “Plano del puerto y bahía de Barcelona.” *Comprehendiendo des de la punta del Río Besos hasta el Llobregat.*⁵²

El plànol estava dedicat al Rei per part de la Junta de Comerç de Catalunya, entitat patrocinadora de l'Escola Nàutica. En ell s'hi representava, a més a més d'indicacions geogràfiques i topogràfiques, la diversa profunditat de la badia i s'aconsellava el lloc més segur per ancorar els vaixells de guerra.

17. Plànol del Port i Badia de Barcelona fet per Sinibald Mas el 1775.⁵³

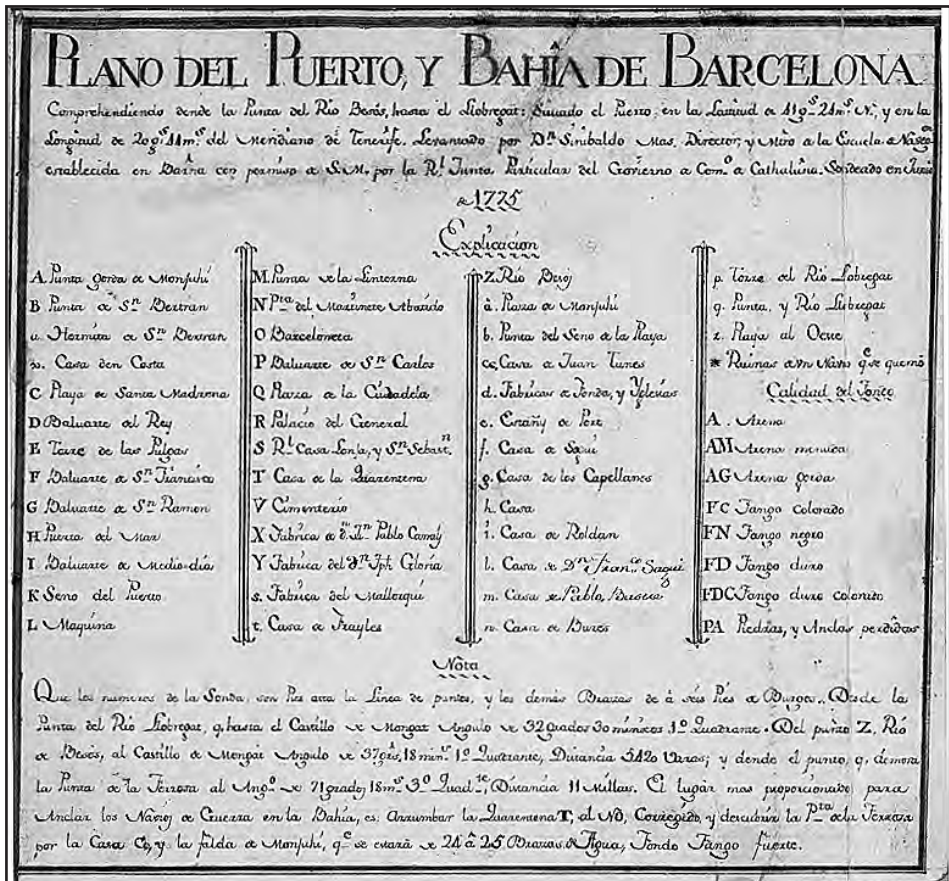
⁵²AMN (Archivo Museo Naval de Madrid) : Secció Cartogràfica. Atlas del dipòsit hidrogràfic. N° 4. Sig. A-10008-4 .

⁵³AMN (Madrid): Plànol E-29-35.

18. Detall de l'anterior

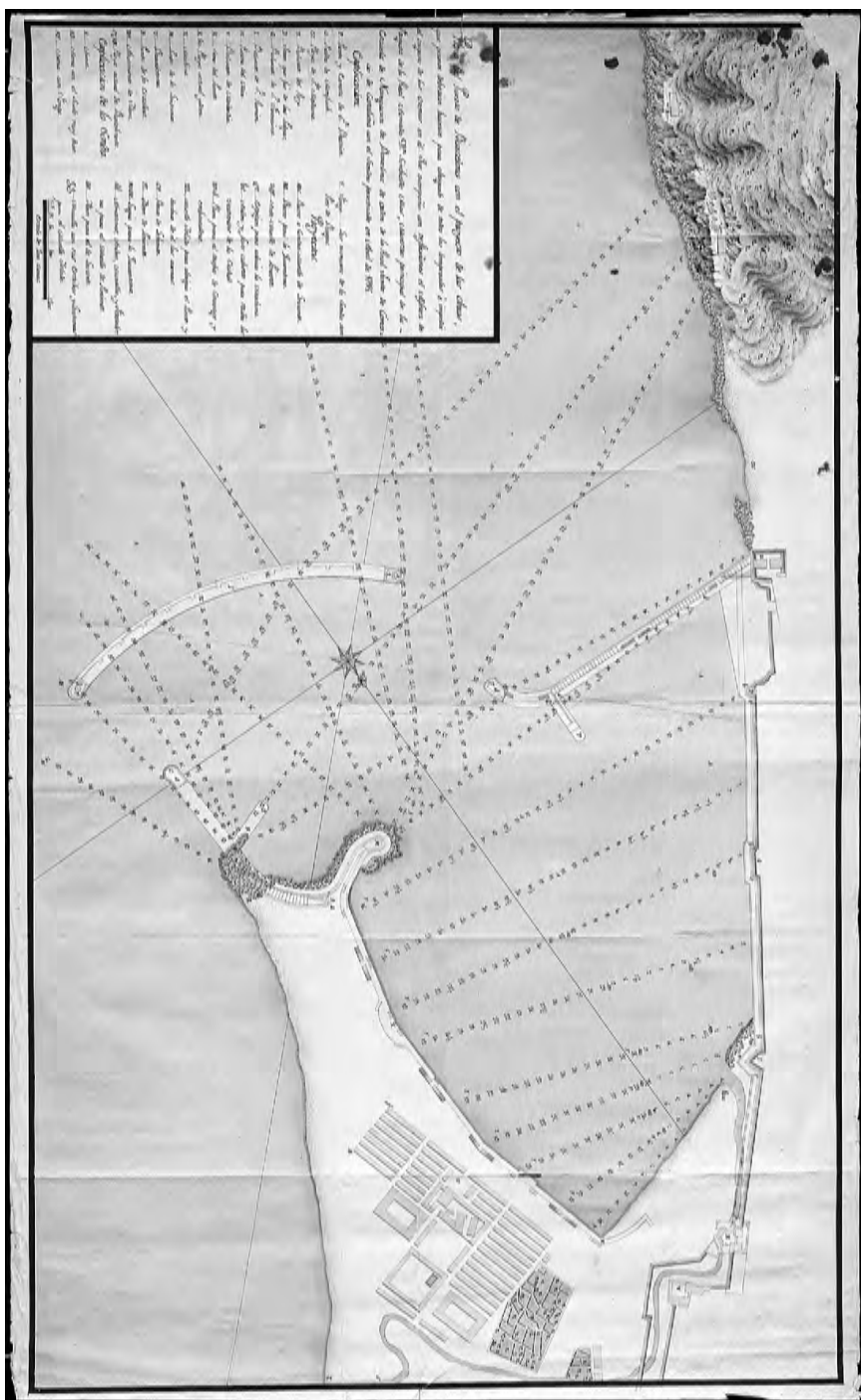
19. Detall de la llegenda del plànol de 1775.

L'any següent Sinibald va presentar un projecte de reformes del port de Barcelona per impedir l'entrada de sorra: "Plano del puerto de Barcelona con el proyecto de las obras que debían hacerse por la seguridad de las embarcaciones que entraren en él y para impedir el ingreso de las arenas que los temporales introducen, que acompaña con reflexiones Dn. Sinibaldo Mas, primer piloto de altura y Maestro de la Escuela de Navegación establecida con permiso de S.M. en esta ciudad."⁵⁴

Si comparem el seu projecte de reformes de 1785 amb el seu plànol del port de Barcelona del 1775, veurem que en el seu projecte proposava la construcció d'un moll de llevant i un moll aïllat davant de l'entrada del Port per tal d'impedir l'entrada de la sorra dins el port. A més d'altres canvis menors, com la construcció d'uns espigons als extrems dels dos grans molls.

⁵⁴AGS: Secretaria de Marina: Mapas, Planos y Dibujos. Lligalls II-55 y X-66.

20. Plànol del projecte de millora del Port de Barcelona fet per Simbald Mas el 1785. ⁵⁵

⁵⁵ AMIN (Madrid): E-29-15.

Plano del Puerto de Barcelona con el proyecto de las obras, que parece debían hacerse para abrigarle de todos los temporales e impedir el ingreso de las arenas en él. Fue acompañada con reflexiones el Alférez de Fragata de la Real Armada Sr. Sinibaldo Ulas, Maestro principal de la Escuela de Navegación de Barcelona de orden de la Real Junta de Comercio de Cataluña con el Sonda practicado en Abril de 1785.

Explicación.

P. Punta y Cimita de Sta Neutian.
 O. Falda de Memphis.
 CC. Playa de Sta Maduena.
 T. Baluarte del Rey.
 D. Torre que fue de las Indias.
 G. Baluarte de Sta Francisco.
 I. Baluarte de Sta Ramon.
 H. Puerta del Ulas.
 V. Baluarte de Mediodia.
 K. Seno del Puerto.
 K de. Playa actual y dem.
 X. Mochina.
 M. Punta de la Sinterna.
 U. Barceloneta.
 B. Punta de la Escollera.
 BA. Abatimiento de Idem.
 S^{ta}AR. Playa actual de Barceloneta.

Explicación de la Sonda.

A. Arena.
 AD. Arena con el Suelo muy duro.
 AF. Arena con Vango.

F. Vango. Los numeross de la Sonda son las de Vuagos.

Proyectos.

ABC. Muro o Cinta-uuella de Levante.
 BE. Muro para la Guarentena.
 HOF. Cinta-uuella de Poniente.
 OT. Espigon para abrigar la Mochina.
 Ut. Anden y foso cubierto para recibir los vertientes de la Ciudad.
 M.d. Muro para el trafico de Cauage y embarcadero.
 M. uuella Istado para abrigar el Puerto y desbrar de el las arenas.
 OY. Bocca de Levante.
 FL. Idem de Poniente.
 MARE. Sogai para la Guarentena.
 dd. Almancen, Anden, uuulla, y Sinterna para el uuella de Poniente.
 ar. Idem para el de Levante.
 gg. uuulla con sus Estubos y Sinternas para el uuella Istado.

5 10 20 50 100 200
 Escala de 200. Varas.

21. Llegendia i explicació del projecte de millora del Port de Barcelona de Sinibald al 1785.

El mal estat del port de Barcelona era degut a “*La abundancia de Lluvias q̄ han causado espantosas[...] en los ríos de Llobregat y Besós que desaguan en el Mar inmediatos a este Puerto, y los temporales que se han experimentado [han aumentdo] mucho la incomodidad, y riesgos de las Embarcaciones que buscan este destino*”.⁵⁶

El port de Barcelona durant l'últim terç de segle XVIII s'havia manifestat insuficient a causa del creixent comerç cap a Amèrica i Europa. Sinibald va realitzar altres sondejos i estudis sobre el port per ordre del Ministeri de Marina fins l'any 1787.

El 1799 el Capità del Port de Barcelona li va encarregar un altre plànol del port i la Junta el va alliberar de la docència mentre el feia.⁵⁷

Sinibald també va realitzar estudis d'altres ports catalans: el 1771 en va fer un del port de Salou per encàrrec de l'Intendent del Principat de Catalunya; el 1777 en va fer dels ports de Tarragona⁵⁸ i de la platja de la Mora,⁵⁹ ben a prop de la seva vila natal, Torredembarra.

SINIBALD, UNA PERSONALITAT FORTA.

Sinibald Mas era un home de caràcter tal com es desprèn d'alguns conflictes que va patir amb la Junta de Comerç i amb altres personalitats com Josep Llauger o amb el Marquès de Gironella. Fins i tot en una ocasió fou suspès de la seva feina per la Junta.

Josep Llauger era al 1787 l'inspector de les escoles nàutiques que el Capità General del Departament de Marina de Cartagena havia nomenat per inspeccionar l'estat de la instrucció que rebien els alumnes a les escoles nàutiques catalanes d'Arenys de Mar, Mataró i Barcelona.

Sinibald va facilitar a l'inspector el llistat dels 287 alumnes que havien estat a l'Escola des de la seva fundació⁶⁰ i una còpia de les ordenances

⁵⁶BC: Fons reservat: La Junta de Comerç. Lligall LIX, caixa 83: “ Oficio de D. Sinibaldo Mas en que expresa el mal estado en que se halla el puerto de esta ciudad y los reparos que lo pronto se necesitan (1779)”.

⁵⁷BC: Junta de Comerç: Lligall XXVII. Doc. 58. Fol. 35 i 36.

⁵⁸BC: Junta de Comerç: Lligall LVIII. Doc. 22. Fols. 9-19.

⁵⁹BC: Junta de Comerç: Lligall LVIII. Doc. 22. Fol. 18. Es refereix a la platja de la Mora, que pertanyia aleshores al terme de Tamarit, amb aquestes paraules: *La Mora distante de Tamarit acia el Oeste media hora de Tarragona una hora y media acia el este.*

⁶⁰Se'n conserva un de similar del mes d'agost de 1787 a BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 30. Fols. 1-4.

de l'Escola, però l'inspector Josep Llauger va considerar que li faltava una informació sobre els *"Instrumentos en que consta haver sido examinado para las plazas que en dicha Lista se le señalan"*.⁶¹ Sinibald es va negar a lliurar-li aquesta informació perquè considerava que no l'havia sol·licitat en el seu moment i va demanar al Capità General del Departament de Cartagena que intervingués en la qüestió. L'inspector va continuar reclamant aquesta documentació, però Sinibald s'hi va negar una altra vegada i la Junta de Comerç el va suspendre de feina el dia 17 de gener de 1788 per *"falta de sumisión y servicio"*. Sinibald va demanar perdó i va ser readmès a la feina una setmana després.

El 1794 va tenir un altre conflicte amb el Marquès de Gironella, un dels cònsols o dirigents de la Junta de Comerç, entitat de la que depenia l'Escola. Segons Sinibald,⁶² el Marquès el tractava davant els alumnes amb menyspreu i falta del respecte quan visitava l'Escola. Fins i tot demanava als alumnes que en cas de tenir alguna queixa contra Sinibald la fessin pública. Segons Sinibald volia descobrir-li alguna falta per expedientar-lo.

Un altre cop, el Marquès de Gironella va observar que els alumnes de l'Escola no es treien el seu barret davant seu en senyal de respecte i en va culpar de forma escandalosa *"con improprios"* a Sinibald davant dels alumnes. En la carta de queixa a la Junta demanava un millor tracte del Marquès tot fent valer el seu rang en l'Armada *"no por mi haver que no lo desmerezco se me trate bien, sino por el Carácter oficial de la Real Armada, que se vio me seria preciso acudir en donde corresponde para vindicar mi honor ultrajado, que a mas se parece a Razon y Justicia lo recibire a Merced de la notoria actitud, y justificado proceder de Vs."*

El 18 de febrer de 1802 fou suspès de nou de feina durant dotze dies per la Junta. Aquest cop sembla que el motiu era força raonable: havia admès aquell any tres alumnes nous sense haver demanat autorització a la Junta de Comerç.

Aquell mateix any la Junta va acusar Sinibald de mostrar-se excessivament rigorós en els exàmens de pilot. Fins i tot la Junta va consultar al Consolat de la Corunya sobre aquesta qüestió.

⁶¹Devien ser documents sobre exàmens realitzats per adjudicar algunes places.

⁶²Només coneixem la seva versió que va escriure en una carta del 19 d'octubre de 1794 dirigida a la Junta. BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 37. Fol. 5.

Altres cops la Junta li va fer arribar les seves queixes per haver imposat càstigs als alumnes sense la supervisió dels cònsols.

Una altra qüestió el va enfrontar amb la Junta. Volia que el seu fill Rafel fos el segon professor de l'Escola i que el succeís posteriorment a ell en la direcció de l'Escola. Però ni el segon mestre Manuel Sans ni la Junta hi estaven d'acord. Ben al contrari, malgrat de les reiterades peticions de Sinibald a favor del seu fill, el 15 de novembre de 1798⁶³ la Junta va publicar un document pel qual Manuel Sans es convertia en el successor de Sinibald en el càrrec de director i primer professor de l'Escola Nàutica. La Junta es va decantar per Manuel Sans perquè era primer pilot de l'Armada i havia fet molts mèrits a l'Escola com a segon professor.

En aquest document la Junta acusa Sinibald de menystenir en el seu informe preceptiu la feina feta per Manuel Mas a l'Escola per tal d'afavorir la candidatura del seu fill a l'hora d'escollir el seu successor: *“ya porque la estimo sugerida por el mismo Mas con el objeto de frustrar la recompensa a que por sus muy buenos servicios tenia en cierto modo derecho a esperar, sea por resulta en Mas de su animadversión o desafecto hacia Sans, o con la mira de prepararse sucesor en su hijo Dn Rafael Mas, de ningun merito en la Escuela, ni primer Piloto de la Real Armada efectivo, ni honorario, siéndolo honorario Sans [...]”*

LA SEVA FAMÍLIA.

Fins que es va establir a Barcelona per ser professor i director de l'Escola Nàutica no va poder formar una família. Es va casar el 18 d'abril de 1870 amb Gertrudis Massana Gaudeans.⁶⁴ Ell tenia 34 anys i ella uns 33.

El document sacramental deia textualment:

“Sinibaldo Mas Mestre de Escola fill de Isidro [Mas] y Tecla Gas conj= ab Gertrudis Massana, Donzella, filla de Jacintho [Massana], y Gertrudis Gaudeans conj, Parr. de Sant Jaume.”

No coneixem ni els noms ni les dates de naixement dels seus fills amb exactitud perquè els registres parroquials corresponents foren destruïts durant la Guerra civil. Sabem que van tenir cinc fills que van arribar a l'edat adulta.

⁶³BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 45. Fols. 1-2.

⁶⁴ACCB (Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona): Llibre d'esposalles: 1770-1772. Lligall 149. Fol. 57.

El seu fill primogènit Rafael devia néixer cap al 1771.⁶⁵ Va ser el fill que va seguir la carrera de la marina de guerra i al qual Sinibald va intentar infructuosament cedir la seva tasca de professor i director de l'Escola Nàutica.

Rafael va estudiar a l'Escola Nàutica de Barcelona⁶⁶ i després a la de Marina de Cartagena per tal de poder accedir a l'Armada.⁶⁷ Durant la seva vida va alternar la seva vida militar amb la de la marina mercant i la docència a l'Escola de Barcelona. Rafael va ser el pare del diplomàtic, políglota, lingüista, iberista i escriptor Sinibald de Mas i Sans (1809-1868) que va aconseguir un títol nobiliari que li va valer l'ús del de davant del seu cognom Mas.

Sinibald i Gertrudis van tenir un altre fill que va ingressar al Regiment d'Infanteria.⁶⁸

Van tenir també tres filles.⁶⁹

Sinibald Mas va morir el 31 de juliol de 1806 als 71 anys d'edat. Feia quatre mesos que estava malalt. Havia estat professor i director de l'Escola Nàutica durant 39 anys.

El seu fill Rafael Mas, que es trobava a Barcelona, es va encarregar de comunicar la notícia de la seva mort a la Junta de Comerç i de lliurar-los la clau i els documents de l'Escola.

Gertrudis, la seva dona, estava cega i impossibilitada i encara havia de mantenir una filla soltera, també anomenada Gertrudis. Per això aquesta, en el nom de la seva mare i en el seu propi, va sol·licitar el 2 d'agost de 1806⁷⁰ una pensió a la Junta com la que aquesta ja havia atorgat a altres mestres i personal contractats. Per justificar la seva petició va fer valer els mèrits

⁶⁵L'any següent, el 1772, va morir a Torredembarra Tecla Gas, la mare de Sinibald. Se li va fer un notable enterrament amb l'assistència de set capellans i una deixa de 30 lliures per celebrar misses. Informació extreta dels registres parroquials de l'AHAT.

⁶⁶BC: Junta de Comerç: Lligall XXVII. Doc. 30. Fols. 1-4.

⁶⁷AHNAC: Expedient de Rafael Mas.

⁶⁸BC: Junta de Comerç: Lligall XXVII. Doc. 45. Fol. 6

⁶⁹L. Carbonell Relat considera que només va tenir dos fills: Gertrudis i Rafael. Però les nostres investigacions indiquen que foren cinc. CARBONELL RELAT, L. "Els llibres emprats a l'antiga Escola de Nàutica de Barcelona fins l'any 1800" a NIETO, P., PIERA, CH. Y URGELL, C. (2004) Catàleg del fons històric Biblioteca de la Facultat de Nàutica de Barcelona. UPC. Barcelona. pàg. 15.

⁷⁰BC: Junta de Comerç. Lligall XXVII. Doc. 57. Fol. 8-9.

contrets pel seu pare al llarg dels 39 anys de docència i direcció de l'Escola Nàutica: que havia format uns 800 pilots, la majoria dels quals havien dedicat la seva vida al comerç amb les colònies americanes, i que havia col·laborat en la defensa dels vaixells mercants catalans i en l'elaboració de plans i projectes de millora de la navegació.

Muy Ill^e Sor = Dª Gertudis Mas de estado soltera con la veneracion devida à V.S. hace presente que con motivo de haber en el dia de ayer pasado a mejor vida su Padre Dn Sinibaldo Mas, teniente de Fragata graduado de la Rl Armada y Primer Maestro Director de la Academia de navegacion de esta Ciudad, creada baxo la proteccion de V.S. ha quedado la exponente en un total desamparo y sin auxilio alguno por subsistir en lo venidero, siendo tanto mas deplorable este estado quanto se halla la Madre de la exponente D^a Gertrudis demente, ciega y postrada en cama de mucho tiempo a esta parte de modo que su triste situacion excita la compasion general.

Sin embargo Illmo Sor de que es notorio y que tiene la exponente suficientes pruebas y exemplares exponentes por no dudar ni un solo instante de la magnificidad con que atender la Rl Junta de Comercio y la Suprema del Reyno a la subsistencia y amparo de las Viudas y huérfanos de aquellos dependientes beneméritos, con todo no halla superfluo no hacer a V.S. una sucinta narración de los servicios de su difunto Padre ha contrahido el dilatado tiempo de 39 años, que es el que se cuenta establecida la Academia de Nautica y des de el que ha progresado notablemente el comercio marítimo de esta Ciudad con conocidas ventajas de todos sus conciudadanos y de los Rs intereses por que se puede asegurar que de los 800 alumnos que ha presentado para la Navegación el Padre de la exponente la mayor parte de ellos se hallan en barco propio adquirido con las ganancias que les han reeditado los muchos viajes que han hecho en las Américas o girando crecido fondo adquirido del mismo modo, de suerte que a este establecimiento y a quien le ha dirigido debe la industria manufacturar y fabricar su fomento y resistencia.

Al mérito y desvelo con que el Padre de la Exponente se ha dedicado en todo tiempo en la enseñanza de su profesión se agrega el que siempre tomó a su cargo con el mayor gesto la enseñanza de más número de Alumnos del que prescribía la Ordenanza; porque su principal fin no era otro que fomentar por todos medios establecidos y llenar en todas sus partes la confianza que en todos tiempos ha merecido à la Rl Junta.

No menos se hace recomendable desempeño de las comisiones que la misma Junta ha puesto a cargo del padre de la exponente acerca el levantamiento de planos y proyectos para remediar con que procedió quando por disposición de las propias tomó el mando de la Fragata de 32 cañones, y del Pingüe Sn Antonio para hostilizar los enemigos de S.M. y del Comercio.

Por todo lo referido y afianzada la recurrente en la rectitud y justificación de V.S. se

acoje a su patrocinio suplicándole se digne elevar a quien corresponda su miserable situación y la de su pobre madre par qe con su conocida bondad y graduando el mérito de su padre con el qe contrajeron los Maestros de Dibujo Pasqual Molas, y Dn Pedro Pablo Montaña, y el contador de la Junta Dn Mariano Gacelli a cuyas viudas e hijas se dignó dispensar algún subsidio tenga a bien señalar á la recurrente el que crea más proporcionado a los servicios de su padre y al lastimable estado de su madre â fin de poder asistir a estar el corto tiempo que dure su existencia. Así lo espera conseguir la supte de V.S.

Barna, 1º de Agosto de 1806= Gertudris Mas, menor.”

La Junta de Comerç va concedir una pensió de 500 lliures catalanes a la vídua. La seva filla soltera Gertrudis, quan faltés la seva mare, rebria 200 lliures anuals de pensió fins que es casés.

CONCLUSIÓ.

Sinibald Mas va fer mèrits perquè el recordem com un personatge històric, que amb un gran esforç personal va aconseguir un objectiu de gran abast històric. Nascut en el si d'una família humil de Torredembarra, va arribar a fundar i dirigir l'Escola Nàutica de Barcelona, una institució, encara existent, que va tenir un paper cabdal en la vida econòmica i social catalana dels segles XVIII i XIX. Durant aquells segles es va produir la modernització de la vida econòmica i política. Es va passar de l'antic règim a una societat moderna i liberal. En aquest canvi revolucionari la formació de navegants en fou una eina fonamental. Perquè l'economia va créixer i es va modernitzar en bona part gràcies al comerç dels productes catalans per mar des de la costa catalana cap a Amèrica i Europa i dels americans i europeus cap a Catalunya.

Amb aquest treball volem fer conèixer una mica més la figura de Sinibald Mas i Gas, un personatge que es mereix els títols de torrenc i de català il·lustre.

ABREVIATURES DELS NOMS DELS ARXIUS:

ACA	Arxiu de la Corona de Aragó (Barcelona).
ACCB	Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona.
AGI	Archivo General de Indias (Sevilla).
AGS	Archivo General de Simancas.
AHAT	Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.
AHMB	Arxiu Històric Municipal de Barcelona (Casa Ardiaca).
AHNAC	Archivo Histórico Naval del Arsenal de Cartagena.
AHPB	Arxiu Històric de Protocols de Barcelona.
AHRACAB	Arxiu històric de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.
AMAB	Archivo Museo “Dn Alvaro de Bazán“. Viso del Marqués (Ciudad Real).
BC	Biblioteca de Catalunya. (Barcelona).
BMM	Biblioteca del Museu Marítim de Barcelona.
BUB	Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
FF	Arxiu Fidel Fita d’Arenys de Mar.
FNB	Biblioteca de la Facultat de Nàutica de Barcelona.
IBB	Institut Botànic de Barcelona.
AMN	Archivo del Museo Naval de Madrid.